

MECH *ORTHOTRICHUM URNIGERUM* MYR. V ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLICEThe moss *Orthotrichum urnigerum* Myr. in the Czech and Slovak Republics

Zdeněk P i l o u s

Komenského 433, 543 71 Hostinné, Česká republika

Abstract: Many species of the genus *Orthotrichum* are rare/threatened species of moss flora of the Czech and Slovak Republics. Author discusses changing distribution of *Orthotrichum urnigerum* Myr. during last decades.

Rod *Orthotrichum* Hedw. patří mezi neohroženější mechy v ČR i SR. Z Vondráčkovy podrobné studie o rozšíření zástupců tohoto rodu (Vondráček 1993) je zřejmé, že mnohé druhy byly ještě v nedávné minulosti podstatně hojnější než dnes. Největší podíl na mizení druhů mají patrně změny kvality ovzduší, ale i soustavné ničení lokalit. Někdy je však malý počet lokalit zavádějící; po intenzivním hledání se někdy situace jeví úplně jinak - viz překvapivě velké množství lokalit druhu *Orthotrichum limprichtii* Hagen (Pilous 1996). V tomto případě se však mohl projevit vliv vysokohorského prostředí, které není tak výrazně ovlivňováno lidskou činností a také změny kvality ovzduší tu nejsou tak výrazné.

Mezi vzácnější druhy v ČR a SR patřil vždy boreálně-montánní (cf. Düll 1985) druh *Orthotrichum urnigerum* Myr., a to nejen u nás, ale i např. v sousedním Německu. Celkově je znám roztroušeně téměř po celé Evropě (zvláště však v severní a střední Evropě), dále též na na Azorech, Kanárských ostrovech, severní a střední Africe, v Malé Asii, na Kavkaze, v Kašmíru a Číně. Druh *O. urnigerum* byl zatím nejčastěji sbíran epiliticky rostoucí na vyvřelinách, zřídka i na vápencích.

Z Vondráčkovy studie (Vondráček 1993) je zřejmé, že druh byl nalezen v Čechách poprvé J. Paulem u Šumperku v r. 1879 a následně ještě v letech 1889 a 1900 (avšak např. Velenovský 1897 je z Čech vůbec neuvádí), Podpěra jej dále sbíral v letech 1879 a 1889 (mylně určený jako *Orthotrichum affine*) na vrchu Hvězda poblíž šumavské Horní Plané a konečně jej v tomto století sbíral též Jedlička u obce Tasov nedaleko Valašského Meziříčí. Autor tohoto příspěvku druh *O. urnigerum* sbíral v Krkonošském podhůří na melafyrových skalách u Hrabačova (leg. Pilous 1957). Posledním sběrem z území České republiky je zřejmě nález na vrchu Černý les ve skupině Knižecího stolce poblíž výše zmíněné Podpěrovy lokality na Šumavě z r. 1992 (cf. Bryonora 10: 16, 1992).

Ze Slovenska *O. urnigerum* jako první uvádí Krupa (1877) z Tater bez bližší lokalizace a dále několik tatranských lokalit publikuje též Limpricht (1895). Spolehlivé nálezy autora příspěvku ze Slovenska jsou následující: Banská Štiavnica, na andesitových skalách Skalta, 1000 m, hojně mezi vrcholovými skalami, leg. Pilous 1951 (odtud byl tento druh také vydán ve sbírce Pilous: Musci čechoslovenici exsiccati no 1223); častěji byl také nalezen ve Slovenském rudohoří v oblasti Poľany – skály okolo vodopádu Bystrô u obce Riečky, skály nad obcí Riečky, Želobudská skala u Rieček (vše leg. Pilous 1961), vrcholové skály na Poľaně (leg. Pilous 1955). Dále je druh *O. urnigerum* udáván ze Štiavnických vrchů – u obce Vyhne (leg. Novotný 1984), Zvolenské kotliny – u obce Skliarovo (leg. Pilous 1968), Belianských Tater – Jatky (leg. Šmarda 1952) a Holubého dolina (dnes dolina Siedmych prameňov) u chaty Protěžka (Plesnivec) (leg. Ježek 1958).

Literatura

- Düll R. (1985): Distribution of the European and Macaronesian mosses. Part 2. – Bryol. Beitr., Rheurdt, 5: 110-232.
 Krupa J. (1878): Výkaz mchův zebranych v Tatrach v sierpniu 1877. – Spraw. Komis. Fizjogr., Kraków, 12:149-157.
 Limpricht K.G. (1895): Die Laubmoose Deutschlands, Österreichs und der Schweiz. Abt. II. – 853 p., Leipzig.
 Pilous Z. (1996): The moss *Orthotrichum limprichtii* Hag. in the mountains on Slovakia. – Oecol. Mont., Poprad, 56: 97-99.
 Vondráček M. (1993): Revize a rozšíření druhů rodu *Orthotrichum* Hedw. v České a Slovenské republice. – Sborn. Západočes. Muz. Plzeň - Příroda 85: 1-76.